

ПРИПРЕМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

ШКОЛА: Средњошколски центар „Перо Слијепчевић“

МЈЕСТО: Гацко

РАЗРЕД И ОДЈЕЉЕЊЕ:

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: Српски језик и књижевност

НАСТАВНИК: Анђелина Никчевић

МЈЕСТО И ДАТУМ ИЗВОЂЕЊА НАСТАВЕ:

НАСТАВНО ПОДРУЧЈЕ: Језик;

НАСТАВНА ОБЛАСТ: Граматика, синтакстичка значења глаголских времена;

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Временска и модална значења аориста;

НАСТАВНИ ОБЛИЦИ: Фронтални (само увод и закључци), индивидуални рад;

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: Монолошка (Само увод, усмјеравање, закључци), дијалогска, текст метода – вјежба на примјерима;

НАСТАВНА СРЕДСТВА: Табла, креда, наставни листови;

ТИП ЧАСА: Обрада новог градива (уз претходно понављање познатог градива);

НАСТАВНИ ЗАДАЦИ

ОБРАЗОВНИ: Развијање свијести о важности познавања матерњег језика кроз упознавање морфолошких, семантичких и синтаксичких облика и функција глаголских времена.

Препознавање функције глаголских времена у стилским обиљежјима књижевно-умјетничких текстова.

ВАСПИТНИ: Развијати љубав према матерњем језику и потребу за сталним усавршавањем на пољима језик, писмо, говор, култура.

ПРАКТИЧНИ: Ученик препознаје различита значења аориста, правилно употребљава облике аориста, препознаје и исправља грешке које настају због неправилне употребе аориста, разумије стилску маркираност аориста.

ИСХОДИ УЧЕЊА:

Ученик ће знати да дефинише основно значење аориста;

Објасни творбу аориста;

Препозна грешке у језику због неправилне употребе аориста;

Препозна и објасни различита временска и модална значења аориста (индикативна, релативна, приповиједачка, квалификативна, гномска значења аориста)

У књижевним текстовима препознаје аорист и дефинише разлоге његове употребе (стилска валентност аориста).

ЛИТЕРАТУРА:

М. Стевановић „Савремени српско – хрватски језик“

М. Миновић „Граматика“

Б. Остојић „Кратка прегледна граматика“

Р. Лаловић, Д Радовановић „Биљежница уз уџбеник српски језик и култура изражавања“

Уводни дио, 10 минута:

Објасните основно значење аориста. Како се гради аорист? Како гласи аорист помоћног глагола бити? Измијењајте глаголе пасти, помислити и вријећи по лицима у аористу. Које гласовне промјене примјећујете? Шта је индикативно, шта је релативно, а шта модално значење глаголских времена?

Главни дио, 30 минута:

1. Кад се дешавају радње означене реченицама? Ког су вида глаголи у овим реченицама? Којим временом би могао бити замијењен аорист? Која особина казивања би била изгубљена да се умјесто аориста употреби перфекат? Који прилози прецизирају временска значења?

Примјери: Индикатив

Ево, *прођоше* поред прозора ваши другови. (у времену говорења)

Сад је баш *сретох* на степеницама

До сад *читах* ову занимљиву књигу (до једног тренутка у времену говорења)

2. (Кад се дешавају радње означене реченицом? Који прилози односно прилошке конструкције се употребљавају уз релативно употребљен аорист? (тада, онда, у то вријеме))

Примјери: Релатив

Тада *дође* мој друг и *договорисмо* се да учимо. (прошлост)

3. (Који стил препознајете у овим реченицама? Каква је функција употребе аориста у књижевном тексту?)

Примјери: Наративни (приповједачки) аорист

Али све то *не потраја* дуго.

Чим рат између Турске и Србије, *престаде*, свијет *се умири*. (приповједање)

4. (Да ли су радње у следећим примјерима реализоване? Који би глаголски облик могао бити употребљен умјесто аориста у овим примјерима?)

Примјери: Модус (модална употреба)

Бјежите, *изгибосмо!* (увјереност; неостварене, неизвршене, невршене, нереализоване радње)

Ја *одох* у школу (намјера)

5. (У каквој форми су дате реченице?)

Примјери: Пословички (гномски) аорист

И два лоша *убише* Милоша.

Без муке се пјесма *не испоја*, без муке се сабља *не сакова*. (пословица – гнома)

Вјежба: 1. Одредите морфолошке облике, значења и функцију аориста у следећим реченицама:

Седамдесетак година послије Карађорђево буне, зарати се опет у Србији и одмах граница одговори. Опет плануше српске и турске куће на висовима. Први пут послије толико година, опет освануше на капији одсјечене главе погубљених Срба. (У питању је приповједачки аорист, који користи перфективне (свршене) глаголе кога најчешће и сусрећемо у књижевно – умјетничком стилу, а који појачава утисак непосредног присуства, упечатљивости, односно доживљености тог догађаја о коме се приповиједа).

2. Да ли се аорист употребљава у научном стилу? (Не)

3. Какве радње се означавају аористом у следећим примјерима?

Нема воде, цркосмо од жеђи. Ево, одосмо за десетак минута. (Овим облицима означене су будуће радње које се представљају као очигледне – аорист за очигледну будућност).

4. Којој категорији аориста припада аорист у пословицама, зашто?

Ко се дима не надими, тај се ватре не огрија. Старо дрво сломи, не исправи. (овај гномски аорист припада релативу јер оно што се њиме износи вриједи за свако вријеме)

Завршни дио, 4 минута

5. Наводећи особине аориста објасните његову стилску валентност (маркираност).

Аорист означава прошле доживљене радње,

најчешће се твори од свршених глагола,

може бити употријебљен у индикативу, релативу и модусу,

облички је краћи, једноставнији од перфекта,

у другом и трећем лицу једнине има краткосилазни акценат – што доприноси оштрини,

а све то доприноси томе да је аорист у причању жив, односно да се за њега каже да је

стилски валентан или маркиран.

Ево како је Владимир Назор описао надмоћ аориста: „ Ја никада не пуштам да кратки и снажни аорист уступи набухломе и млитавоме перфекту своје сједиште“